

GELEGENHEIDSZEGEL 1952

50 JAAR NEDERLANDSE STAATSMIJNEN

Mijnwerker, Staatsmijnen

Waarde
10 cent

Kleur
grijsblauw

VOORSTELLING

Een mijnwerker aan het werk in een mijnschacht. Behalve de landsnaam en waarde-aanduiding staat op de zegel de tekst: STAATSMIJNEN IN LIMBURG 1902 1952.

HISTORISCHE ACHTERGRONDEN

In jaren na de Tweede Wereldoorlog waren de Limburgse mijnwerkers helden van de wederopbouw. Want op hun arbeidskracht was het land aangewezen om de nijpende energieschaarste te bestrijden.

In 1952 zouden de Staatsmijnen een halve eeuw bestaan. Dat wenste men op gepaste wijze te vieren en daarom werd in 1950 een Commissie “Vijftigjarig bestaan” in het leven geroepen. In het kader van de activiteiten van deze Commissie vroeg de President-Directeur van de Staatsmijnen, dr ir Ch. Th. Groothoff op 14 juni 1950 aan de Directeur-Generaal van PTT, dr L. Neher of aan het halve eeuwfeest een “*serie bijzondere postzegels*” zou kunnen worden gewijd. Neher ging akkoord met één zegel zonder toeslag.

In augustus 1950 kreeg Aesthetisch Adviseur W.F. Gouwe opdracht de nodige stappen te ondernemen om een Staatsmijnenzegel te maken.

Lange tijd bleef onzeker of een geplande tariefsverhoging in 1952 doorgang zou vinden. Voor de Mijnenzegel betekende dit dat begin 1952 nog onduidelijk was of de zegel in de waarde 10 of 12 cent zou verschijnen.

Op 15 februari 1952 zijn door PTT bij Enschedé twee bestellingen geplaatst: een voor 250.000 vel met waarde 10 cent en een voor 125.00 vel met waarde 12 cent. Vrij kort hierna moet de tweede bestelling al weer zijn geannuleerd, want op 25 februari werden de eerste zegels van 10 cent afgeleverd aan de Controle. De tariefsverhoging van 10 naar 12 cent voor het binnenlandse brieftarief zou uiteindelijk pas in 1957 plaatsvinden.

ONTWERP EN VORMGEVING

Toen PTT akkoord was gegaan om ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Staatsmijnen een bijzondere postzegel uit te geven, had men tegelijk afgesproken dat de directie van de Staatsmijnen inbreng zou hebben bij het vaststellen van de afbeelding. Voor het vervaardigen van een juiste afbeelding beschikte PTT immers over onvoldoende kennis. Dat bracht Aesthetisch Adviseur Gouwe ertoe om op 31 oktober 1950 een bezoek te brengen aan de directie van de Staatsmijnen in Heerlen. Hierbij sprak hij met President-Directeur Groothoff en Hoofdingenieur W.A. Fontein. De directie bleek toen een uitgesproken voorkeur te hebben niet de bovengrondse gebouwen, maar de ondergrondse arbeid van de mijnwerkers in beeld te brengen. De Commissie *“Vijftigjarig bestaan”* zond begin november zeven foto's aan Gouwe.

Door de commissie werd opgemerkt dat de voorkeur uitging naar foto 3211. Daarnaast wilde de commissie, in de stempelmachines van de postkantoren in Maastricht en Heerlen, een bijzondere stempelvlag.

De vraag was nu wie de zegel moest ontwerpen. Gouwe besloot tot een plaatdrukzegel, en dacht daarbij aan de graveur Karel Seizinger, een van oorsprong Duits-Tsjechische graveur die al veel zegels voor Tsjecho-Slowakije had ontworpen en gegraveerd. Sinds 1947 verbleef hij in Nederland, waar hij in dienst was gekomen van de firma Enschedé. Hoofddirecteur der Posterijen F.A. Hofman vond dat echter geen goed idee *“zolang wij over bekwame Nederlandse graveurs beschikken”*.

Een volgende kandidaat was Hubert Levigne die *“als Zuid-Limburger met de sfeer aldaar vertrouwd is”*, iets wat ook de besprekingen met de directie van de Staatsmijnen zou vergemakkelijken. Levigne was voor de PTT een oude bekende, die al vanaf 1932 de nodige emissies had gemaakt, veelal in plaatdruk.

Bij het aanvaarden van de opdracht op 6 maart 1951 bleek dat Levigne ook al andere werkzaamheden voor het jubileum had, zodat het zegelontwerp er goed bij paste. Direct werd Levigne meegedeeld dat hij *“foto 3211”* als uitgangspunt moest nemen, aangezien die de voorkeur van de directie van de Staatsmijnen had.

objectnr. 55315

foto 3211

Op 6 april had Levigne enkele eerste ontwerpen gereed waarbij volgens hem vooral opgepast moest worden dat de zegel niet te donker werd.

Na enige discussie kwam Levigne op 16 juni 1951 met een nieuw ontwerp dat de goedkeuring van Directeur-Generaal Neher kon wegdragen.

Eén van de eerste ontwerpen van Levigne uit het voorjaar 1951.

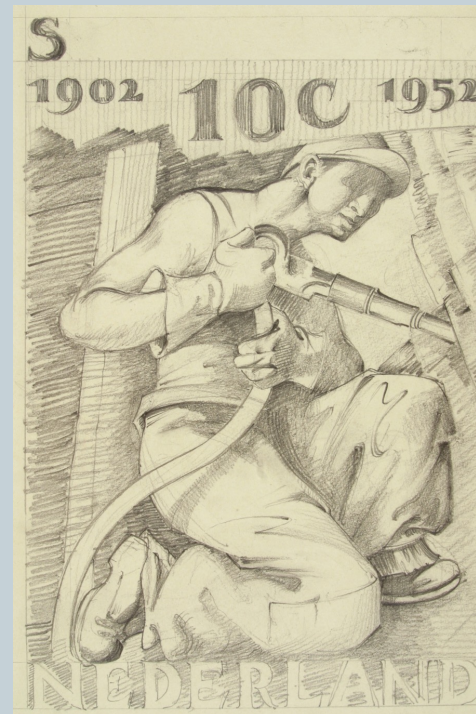
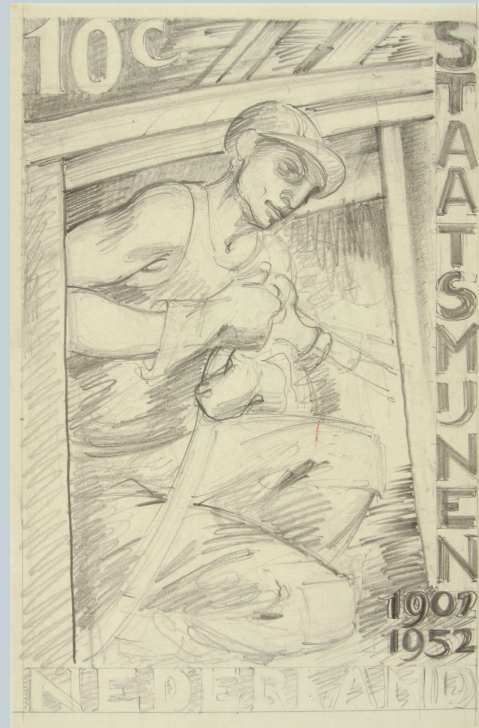
Het ontwerp (potloodtekening) van Levigne dat wel de goedkeuring van PTT, maar niet van de Staatsmijnen kon wegdragen.

Vervolgens werd het ontwerp aan de directie van de Staatsmijnen en de Commissie *“Vijftigjarig bestaan”* voorgelegd. In Heerlen vond men het ontwerp maar niets: *“Tot ons leedwezen stelt het ons toegezonden ontwerp voor de Jubileum-zegel der Staatsmijnen ons teleur. Wij achten de houding van de figuur te weinig overeenkomstig de werkelijke houding van een mijnwerker aan het koolfront.”* Men zond daarom een nieuwe foto (*“foto 6229”*) waarvan Levigne vervolgens een passende tekening zou kunnen maken.

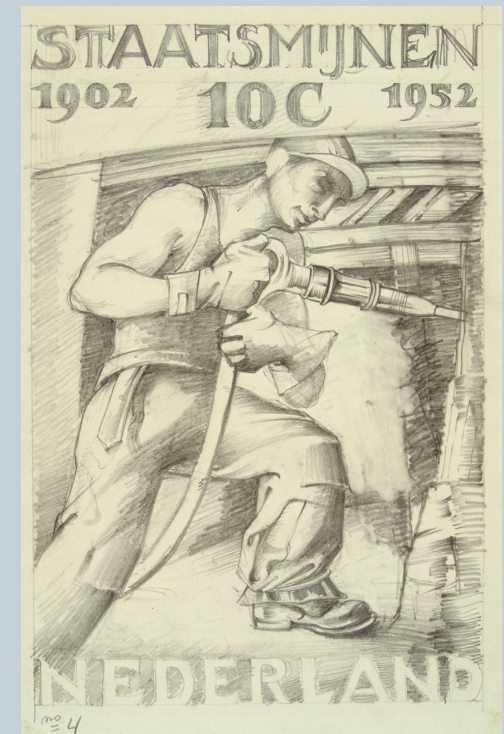

Na het afkeuren van het Levigne ontwerp, zonden de Staatsmijnen deze foto aan PTT, om daarmee een beter ontwerp te laten vervaardigen.

Vier schetsontwerpen van Hubert Levigne, naar de foto 6229

objectnr. 55313 AC

PTT was enigszins geïrriteerd door deze reactie en antwoordde *“Tot onze verwondering ontvingen wij Uw afkeurend antwoord ...”* Gouwe vroeg vervolgens wat er nu precies mis was met het ontwerp van Levigne en gaf aan dat kleine wijzigingen nog bij het graveren aangebracht konden worden. Indien echter van de nieuw ingezonden foto moest worden uitgegaan, dan zou een geheel nieuw ontwerp moeten worden vervaardigd. Het bleek dat men in Heerlen zich had gestoord aan *“een zeer opmerkelijk verschil tussen de houding van de mijnwerker op het Levigne-ontwerp en die op foto 3211”*.

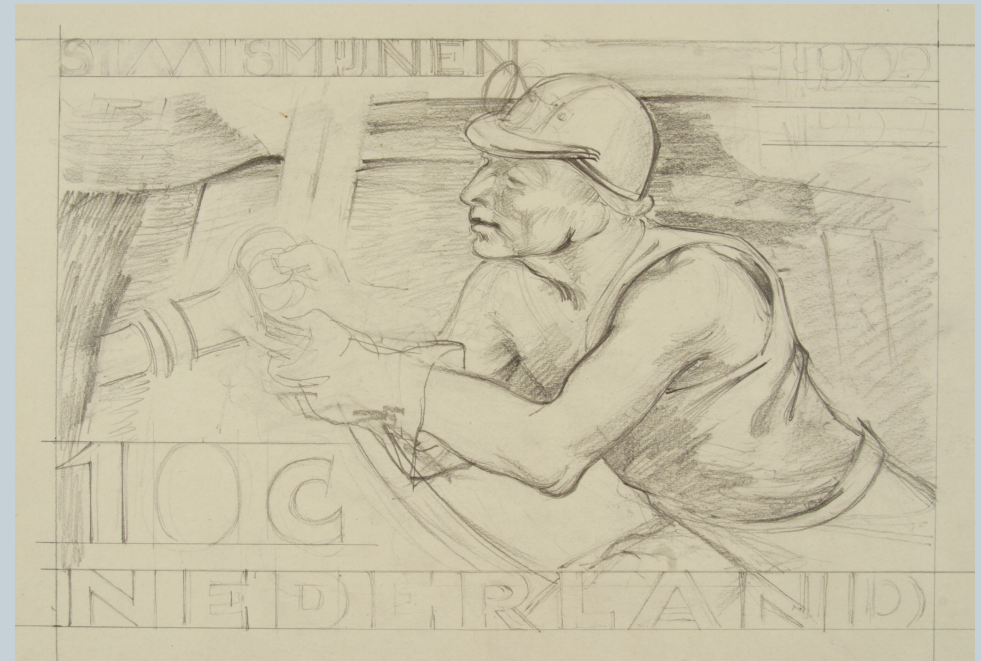
De Staatsmijnen bleven dus vasthouden aan een nieuw ontwerp en waren bereid de daaruit voortvloeiende extra kosten voor eigen rekening wilde nemen.

Hoofddirecteur Hofman besloot, aangezien de Staatsmijnen de kosten toch voor hun rekening zouden nemen, Levigne opdracht te geven een tweede ontwerp te maken, zodat uit twee ontwerpen kon worden gekozen. Wel vond de Aesthetische Dienst dat noch foto 3211 noch foto 6229 voldoende steun boden voor een nieuw ontwerp en in augustus 1951 vroeg men daarom de Staatsmijnen *“in tegenwoordigheid en op aanwijzing van Levigne nog enige foto’s te laten maken in opstelling en houding welke volgens hem van belang zijn voor het ontwerp.”* Men speelde de bal dus terug naar de Staatsmijnen.

Levigne ging vervolgens naar de mijn *“Maurits”* waar hij nog enkele oude foto’s vond. Naar voorbeeld hiervan maakte hij drie nieuwe ontwerpen, die hij op 26 september 1951 opzond.

Drie schetsontwerpen van Levigne die hij op 26 september naar PTT opzond. Zelf vond hij de tekening rechtsonder de beste.

In vergelijking met eerdere ontwerpen valt het op dat de mijnwerker nu een helm met lamp draagt, waarschijnlijk op instigatie van Staatsmijnen.

objectnr. 55313 AJ

Ontwerp tekening van Levigne uit een serie van vijf, die hij op 9 oktober aan PTT opzond. De waarde-aanduiding had hij gewijzigd in "12", vanwege een verwachte tariefsverhoging voor interlokale brieven begin 1952.

objectnr. 55313 AK

Eén van de nieuwe ontwerpen vond hij de beste *“een groter beeld en veel pittiger van tekening. Ik meen dat deze tekening no. 11 het karakter heeft gekregen zoals wij dit hebben bekeken”*.

Levigne hoopte nu aan de gravure te kunnen beginnen *“want ik zie het niet meer”*.

Toch vond nog een aantal extra besprekingen plaats, die leidde tot het definitieve ontwerp. De mijnwerker keek nu een andere kant uit en de balk in zijn rug was verdwenen. Bovendien had hij een net overhemd aangekregen, in plaats van het mouwloze hemd dat de mijnwerkers op de foto's en in alle eerdere ontwerpen hadden gedragen.

Mogelijk heeft Levigne deze foto onder ogen gehad om tot zijn uiteindelijke ontwerp te komen.

Op 14 november zond Levigne de “doortrektekening” (calque) aan De Moor waarbij hij de wensen had aangegeven “welke wij hebben besproken op de Staatsmijnen. Verder staat de mond in goede richting en heeft de hand (handschoen) een meer grijpend karakter gekregen. Van de cijfers en letters ben ik dan maar afgebleven”.

Op 4 december 1951 ging de Commissie "Vijftigjarig bestaan" eindelijk accoord, waarna Levigne met de gravure kon beginnen. Voor zijn werk ontving Levigne tweemaal f 500,- voor de ontwerpen en nog eens f 300,- voor het graveren.

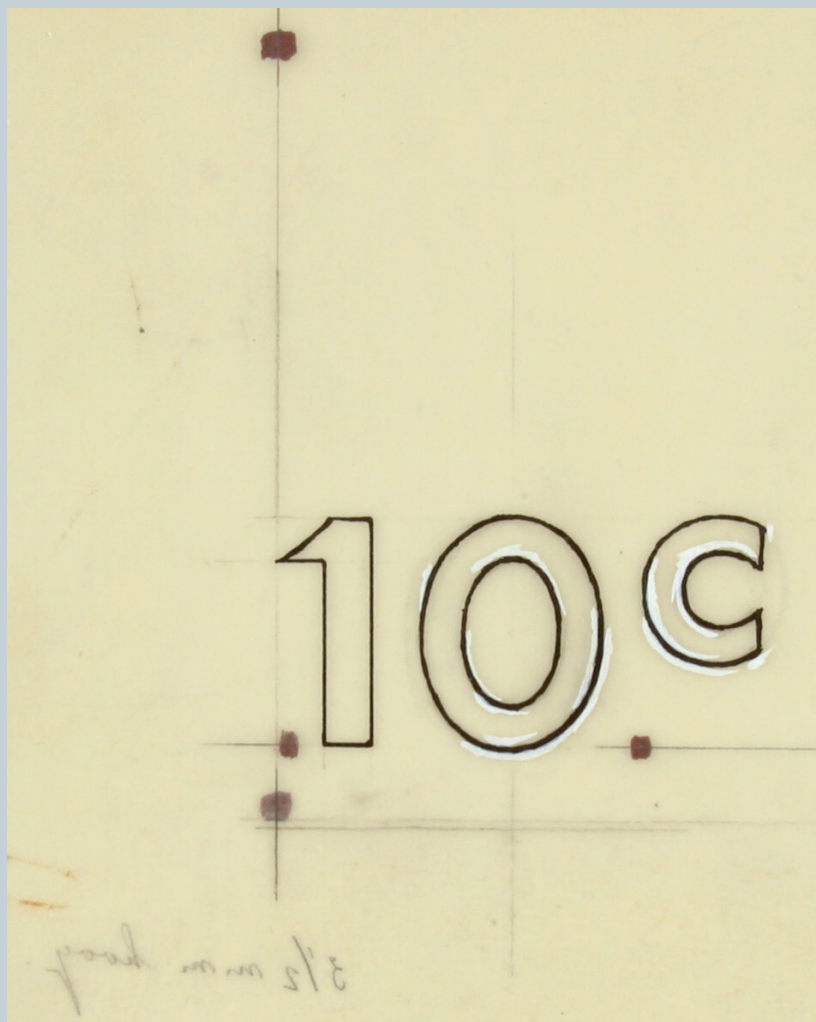

André van der Vossen bracht vervolgens de letters en cijfers op de calque aan, waarvoor hij f 225,- ontving. Hierbij was f 25,- voor het tekenen van het waardecijfer "12", dat uiteindelijk niet zou worden gebruikt.

objectnr. 58129

Tot op het laatst bleef het onduidelijk of het interlokale brieftarief nu wel of niet zou worden verhoogd van 10 naar 12 cent. Hoewel PTT in 1951 ervan uit was gegaan dat het wel 12 cent zou worden, werd eind dat jaar toch besloten om in de gravure de waarde-aanduidingen 10 cent op te nemen, reden waarom door Van der Vossen nog een aparte calque moest worden gemaakt.

Direct daarop begon Levigne met zijn gravure.

Twee afdrukken van de nog niet afgewerkte gravure van Levigne.

objectnr. 55317 AD

Zelf vond Levigne de paarse
kleur het mooist.

Eind van de maand werden er verschillende
kleurproeven van de voltooide gravure
gemaakt, in de kleuren paars (rechts),
grijsachtig blauw (linksonder), en groen
(rechtsonder).

31//

KL 2

Niet gekozen groen.

KL 13. Lilliput 1/2.52

De Moor hield het op grijsachtig blauw.

W.o.

KL 4
25//

Er is in februari 1952 nog een gravure met waarde-aanduiding "12 cent" gemaakt voor het geval er op korte termijn een tariefsverhoging zou plaatsvinden.

GEBRUIKSGESCHIEDENIS

De zegel was verkrijgbaar van 16 april 1952 tot en met 15 mei 1952. De geldigheid eindigde 31 december 1953.

Officiële eerste-dagenveloppe aangetekend naar Zuid-Afrika, waardoor vier zegels nodig waren. Indien het juiste tarief (35 cent) zou zijn gefrankeerd met behulp van drie mijnenzegels en een 5 cent uit een andere emissie, zou de omslag niet het speciale eerste-dagstempel hebben gekregen.

Briefftarief
20 cent

Aantekenen
15 cent

Officiële eerste-dagenveloppe verzonden (16 april 1952) zonder het speciale eerste-dagstempel door de Philatelistische Dienst PTT naar Furth, Duitsland, aangetekend.

Het tarief, voor de eerste gewichtsklasse (0-20 gram), is 20 cent en het aantekenrecht is 15 cent.

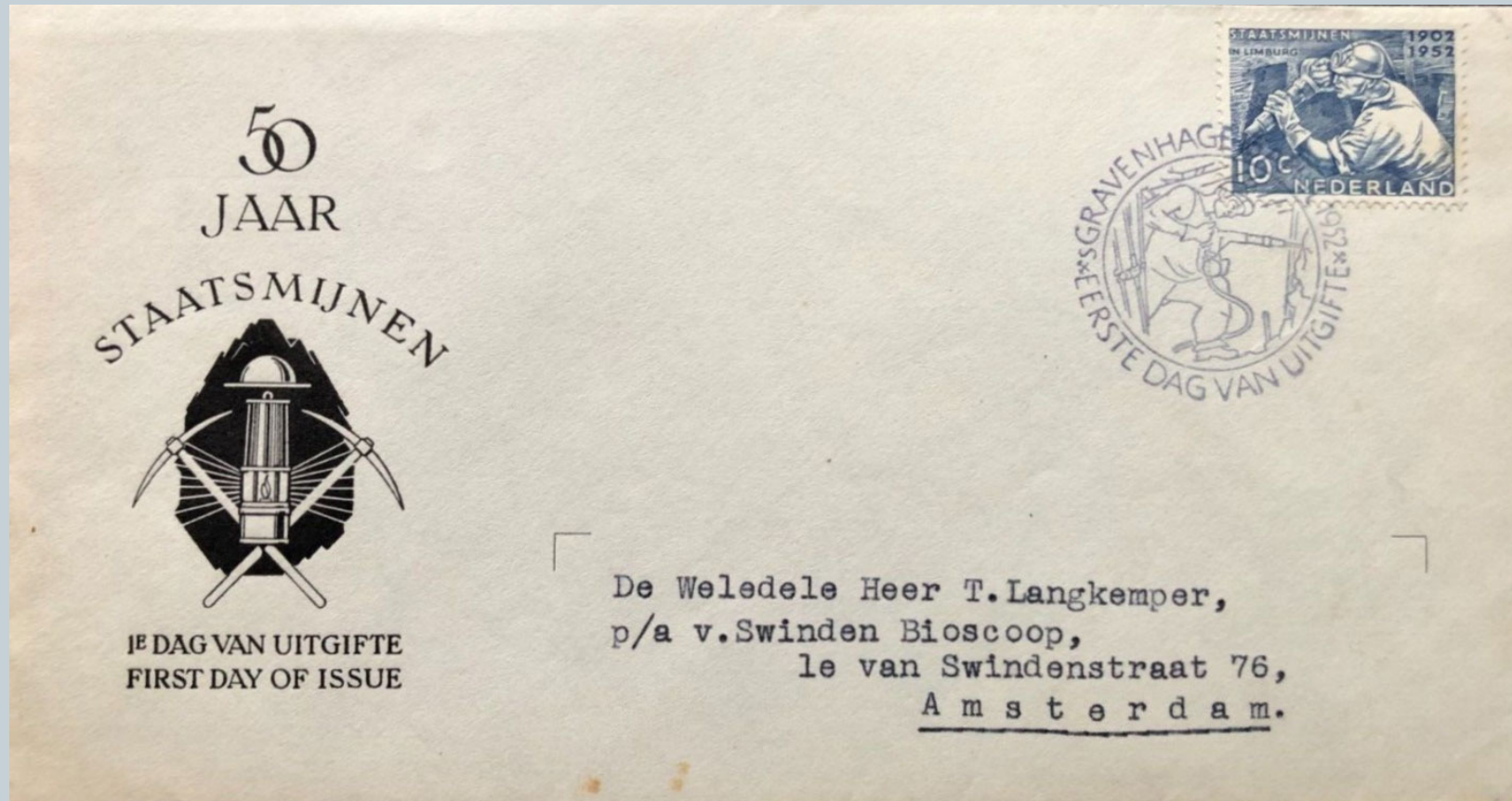
Door het gebruik van andere frankeerzegels -hier de 5 cent Juliana en face- was het niet toegestaan het speciale eerste-dagstempel te gebruiken voor het afstempelen van de zegels.

Brieftarief
20 cent

Aantekenen
15 cent

Officiële eerste-dagenveloppe verzonden naar Amsterdam. Het tarief, voor de eerste gewichtsklasse (0-20 gram), is 10 cent.

Brieftarief
10 cent

Officiële eerste-dagenveloppe verzonden naar Emmastad, een wijk in Willemstad op Curaçao, Nederlandse Antillen.

Het tarief, voor de eerste gewichtsklasse (0-20 gram), is 10 cent. Dus 10 cent te veel!

Brieftarief naar Ned. Antillen van 1 oktober 1948 tot 1 april 1957.

0-20 gram
10 cent.

20-40 gram
16 cent

40-2000 gram
6 cent per 20 gram meer

Officiële eerste-dagenveloppe per luchtpost (6-10 gram) naar St. Jean, Quebec / Canada verzonden. Het brieftarief is 20 cent. Luchtrecht 2x 30 cent. Totaal= 20+60= 80 cent.

Brieftarief naar het buitenland van 1 november 1946 tot 1 juli 1953.

0-20 gram is 20 cent.

Luchtrecht van 17 oktober 1949 tot 1 juli 1953.

30 cent per 5 gram

Officiële eerste-dagenveloppe verzonden naar België. Het tarief, voor de eerste gewichtsklasse, is gelijk aan het binnenlandstarief.

Brieftarief
10 cent

Tarief	Periode	0-20 gr.	20-100 gr.
Nederland	01-04-'47 / 01-04-'57	10 cent	15 cent
Nederland	01-04-'57 / 01-11-'57	10 cent	20 cent
België	01-04-'47 / 01-11-'57	10 cent	10 ct per 20 gr.

Op de kantoren Heerlen en Maastricht is een machinestempel gebruikt ter gelegenheid van het 50-jarig jubileum van de Staatsmijnen.

Stempelvlag 50 jaar Staatsmijnen die in april en mei 1952 was opgenomen in de stempelmachines van Maastricht en Heerlen.

Dienstorder 231 schreef voor dat het publiek bij verzoeken om 10 cent zegels het mijnenzegel moest worden verkocht, tenzij men zegels van de gewone uitgifte wilde. De zegel werd na 15 mei op de vier grootste kantoren uitverkocht en niet zoals voorheen bij bijzondere emissies op een bepaalde datum teruggevraagd door de Controleur. Er is van de oplage dan ook maar weinig vernietigd.

De zegel was uitgegeven voor gebruik op binnenlandse brieven tot en met 20 gram.
Tarief van 1 november 1946 tot 1 november 1957.

Interlokale binnenlandse brief verzonden op 1 mei 1952 van Rotterdam naar Hoogezand.

AAN DE

Coöp. Centrale Raiffeisen-Bank

te

Afzender :
Jac. Molenaar,
Zuideinde 63
Oostzean

UTRECHT
Kromme Nieuwe Gracht 29

Formulier 38. 100. M. 12-'50

Interlokale binnenlandse brief verzonden op 7 juni 1952 van Zaandam naar Utrecht.

Aantekenen.

den WelEd. Heer

J. F. Cleij.

Broederenstraat 32.

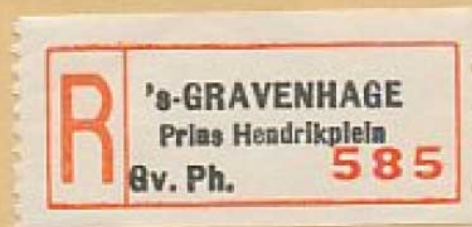
DEVENTER.

POSTZEGELHANDEL

K. A. WEEDA

Zoutmanstraat 14a, DEN HAAG

Telefoon 394543

Brieftarief
10 cent

Aantekenen
15 cent

Aangetekende brief verzonden op 3 december 1952 van 's-Gravenhage naar een bekende filatelist in Deventer.

TARIEFPERIODE; 1 NOVEMBER 1946 T/M 31 MAART 1957

Expresse brief, verzonden op 21 mei 1952.*

Tarief; brief 10 cent plus 30 cent expresse recht.

*) Expresse bestelling was vanaf 1-12-1942 tot 1-1-1947 niet mogelijk.

Drukwerktaarif voor een gewicht van 451-500 gram was 10x 2 cent van 1 november 1946 tot 1 april 1957 en het expresse recht was 30 cent van 1 januari 1947 tot 1 april 1957.

Drukwerktaarif

2 cent
per 50 gram

Expresse recht
30 cent

Adreszijde van een drukwerk per expresse verzonden op 10 juni 1952 naar Utrecht.

10 cent was ook voldoende voor frankering van een lokale brief van 20 t/m 100 gram van 1-11-1946 tot 1-7-1953.

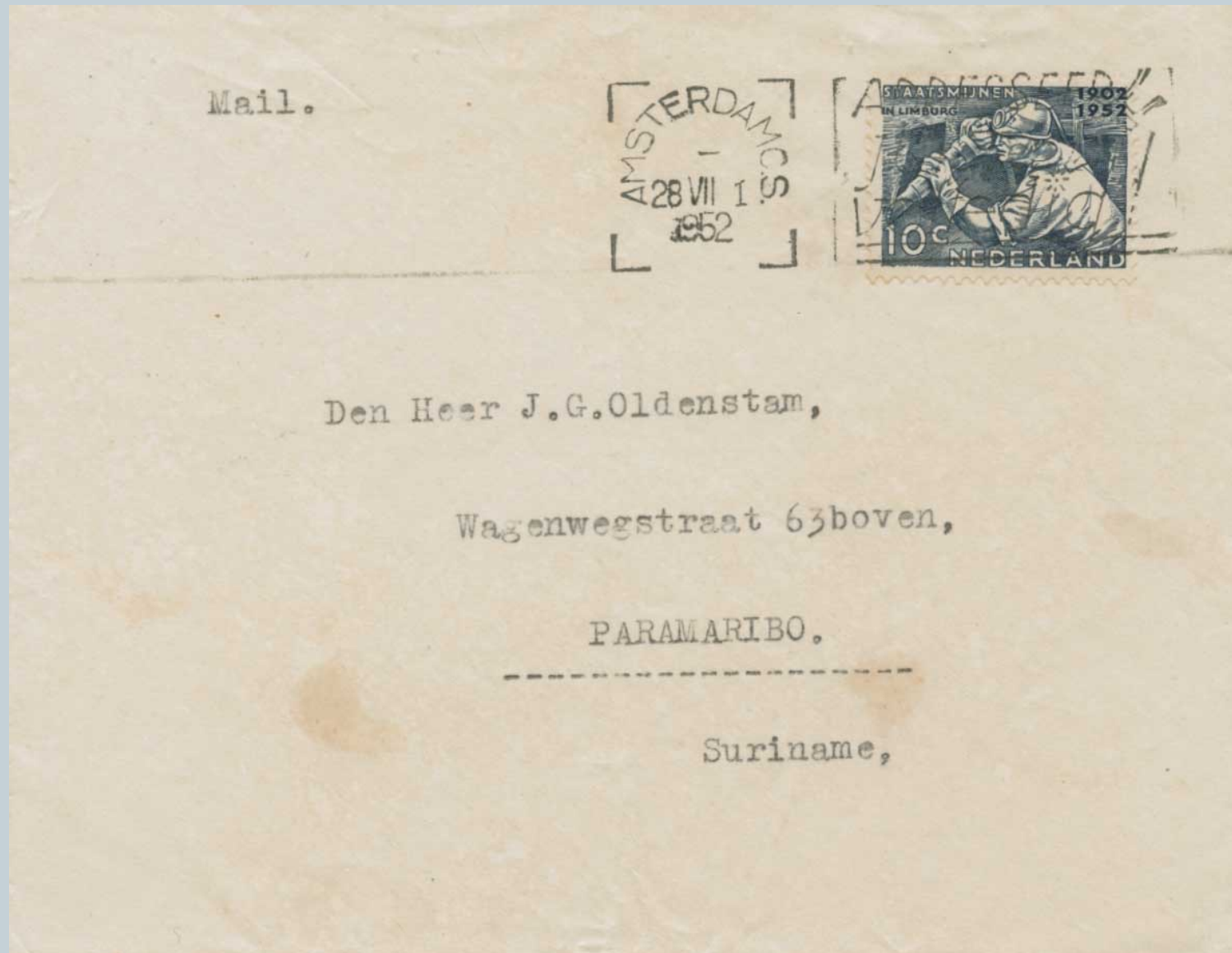
Lokale brief verzonden op 31 juli 1952 in 's-Gravenhage.

TARIEFPERIODE; 1 NOVEMBER 1946 T/M 30 JUNI 1953

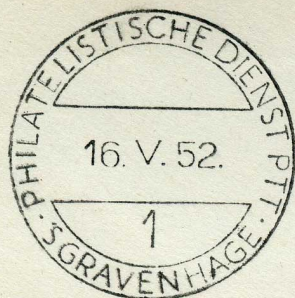

Lokaal verzonden aangetekende briefkaart, op 13 mei 1952.
Tarief; briefkaart 5 cent plus 15 cent aantekenrecht.

10 cent was ook van toepassing op brieven naar de overzeese rijkdelen.

Voor niet-luchtpostbrieven van de eerste gewichtsklasse naar Suriname was het tarief gelijk aan het binnenlandse interlokale brieftarief.

THE NETHERLANDS POSTAL AND
TELECOMMUNICATIONS SERVICES

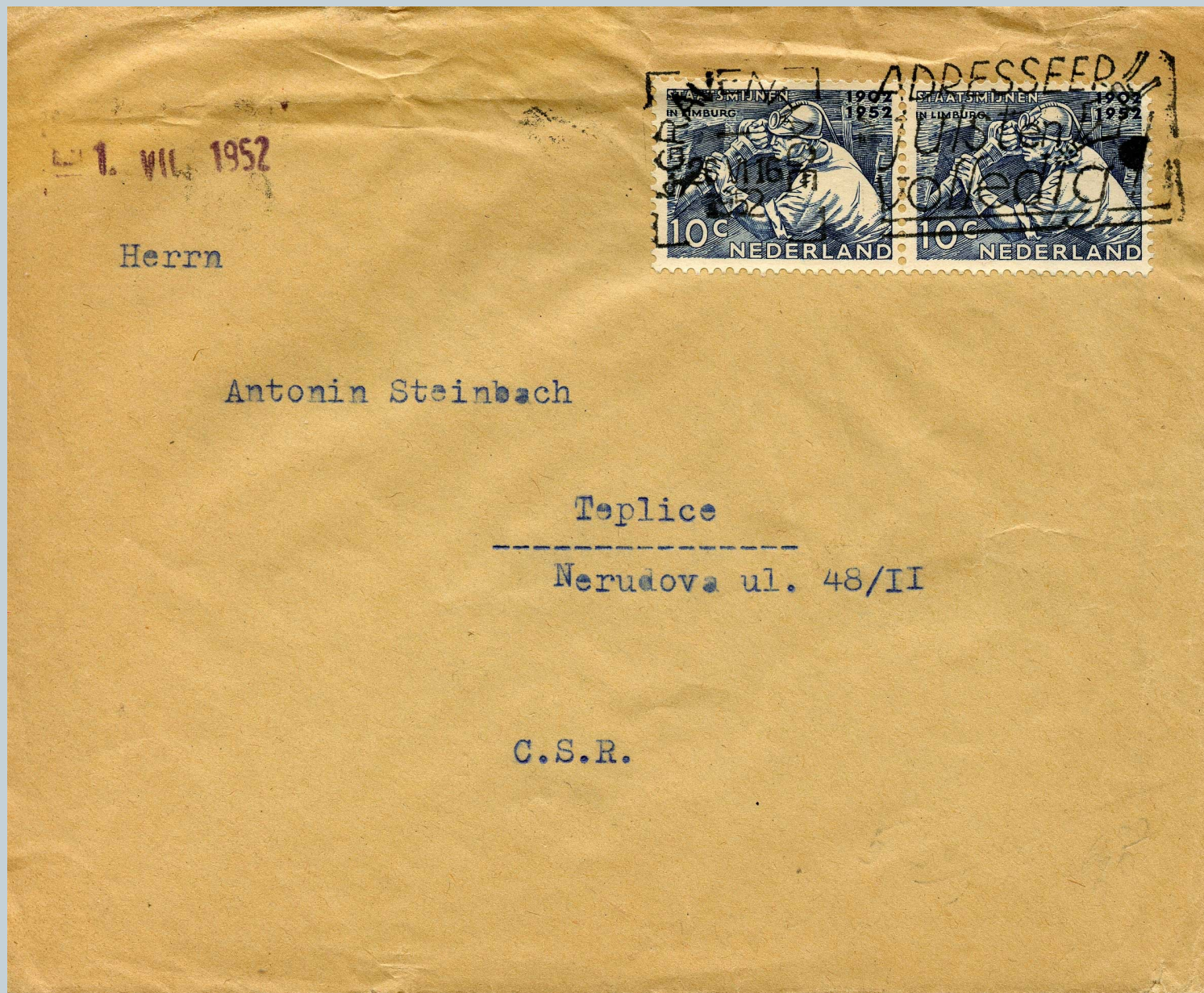

F. It. 16
Dott Franco Mainoldi
Via Borgonuova
B O L O G N A
ITALIE

PHILATELIC SERVICE
THE HAGUE - THE NETHERLANDS

Brief van de Philatelistische Dienst PTT te 's-Gravenhage met bestemming Bologna in Italië, het enkelvoudige tarief was 20 cent t/m 20 gram, voor elke 20 gram meer, 12 cent. Op verzoek is hier een blok van 4 geplakt. Ruimschoots voldoende!

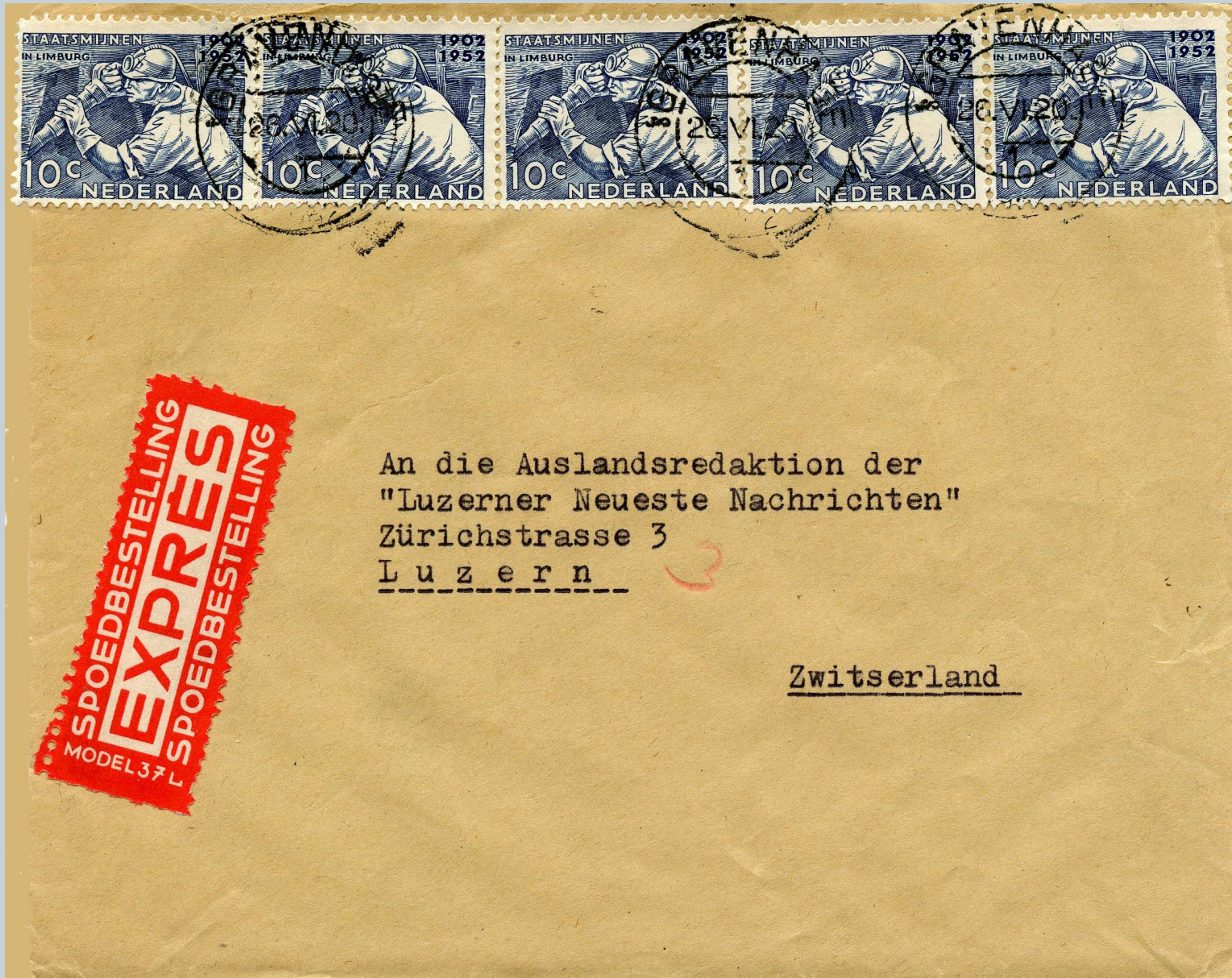
Tarief voor brieven naar het buitenland van 1 november 1946 tot 1 juni 1953.

Brieftarief
20 cent

Brief verzonden op 26 juni 1952 van 's-Gravenhage naar Teplice, Tsjecho-Slowakije.

Tarief voor brieven naar het buitenland van 1 november 1946 tot 1 juni 1953.
Expresserecht voor het buitenland van 1 april 1947 tot 1 april 1957.

Brieftarief
20 cent

Expresse
recht
30 cent

Brief verzonden op 26 juni 1952 van 's-Gravenhage naar Luzern, Zwitserland.

Brief per luchtpost (6-10 gram) verzonden op 5 juli 1952 van 's-Gravenhage naar New-York, Verenigde Staten van Noord-Amerika.

Het brieftarief is 20 cent. Luchtrecht 2x 30 cent. Totaal= 20+60= 80 cent.

Brieftarief naar het buitenland van 1 november 1946 tot 1 juli 1953.

0-20 gram is 20 cent.

Luchtrecht van 17 oktober 1949 tot 1 juli 1953.

30 cent per 5 gram

Brief per luchtpost (0-5 gram) verzonden op 27 maart 1953 van Nijmegen naar New Plymouth, Nieuw Zeeland. **Echter 10 cent te weinig port (slechts 7x 10 = 70 cent i.p.v. 80 cent) MAAR NIET BEPOST.**

Het brieftarief is 20 cent. Luchtrecht 60 cent. Totaal= 20+60= 80 cent.

Brieftarief naar het buitenland van 1 november 1946 tot 1 juli 1953. **0-20 gram is 20 cent.** Luchtrecht van 11 februari 1952 tot 1 juli 1953. **60 cent per 5 gram**

Brief verzonden op 2-11-1952 vanuit Kingston upon Thames naar Rotterdam (Kon. Rotterdamse Lloyd afd. Equipage) gefrankeerd met 4 pence. De geadresseerde heer A. Aukema aan boord van de S.S. Zeeland was reeds naar Egypte. Het adres naar Rotterdam werd afgeplakt en voorzien de nieuwe bestemming Port Said. De brief (11-15 gram) werd opnieuw gefrankeerd met 20 cent brieftarief 0-20 gram en luchtrecht 3x 5 cent. Totaal= 20+15= 35 cent.

Opnieuw verzonden 6-11-1952

Brieftarief 20 cent

Luchtrecht 5 cent per 5 gram

TECHNISCHE ASPECTEN

Druk/verschijningsvorm

De mijnenzegels zijn gedrukt op een op dat moment vrij nieuw type plaatdrukkers (zogenoemde Giori-procedé) waarbij op de vormcilinder twee halfronde drukplaten werden gemonteerd. Elk van deze beide drukplaten omvatte twee blokken, van ieder 100 zegels. Elk blok op een drukplaat leverde een loketvel van 100 (10 x 10) zegels af. Er zijn drie drukplaten met twee blokken van 100 zegels geweest, die per blok in de onderrand een plaatnummer kregen. Hierdoor komen er bij de loketvellen zes verschillende plaatnummers voor.

Perforatie/formaat

De zegels zijn geperforeerd met kamtanding $12\frac{1}{2} : 12$ (C-formaat).

Het perforatiebeeld is – gezien vanuit een velpositie waarbij de zegels met hun basis naar onderen in het vel liggen - d/1/0/d. Het zegel heeft een beeldformaat van 28,5 x 21,25 mm en de zegel-grootte is 31,5 x 24,25 mm.

Papier

Plaatdrukpapier zonder watermerk.

Het gebruikte papier had een velformaat van 29,5 x 36,5 cm.

Gom

Arabische gom.

Velrandbijzonderheden

De vellen hebben geen telcijfers, maar rondom alleen een enkele randlijn. Naast zegels 41-51 en zegels 50-60 is een markeerboogje gedrukt. Alle vellen kregen een knipteken. Onder zegel 95 staat een plaatnummer.

Onder zegel 95 of 96 komt meestal een gearceerd rechthoekje voor. Dit rechthoekje is een hulpmiddel geweest om de drukpers op constantheid van de zijaanleg van het vel te controleren. Deze vastheid van aanleg was niet van belang voor het in één kleur gedrukte mijnenzegel, maar bij meerkleurendruk, waarbij de ene kleur precies moet passen met de voorafgaande. De gebruikte pers was in de eerste plaats aangeschaft voor meerkleurenplaatdruk van bankbiljetten. Voor Nederlandse postwaarden is deze pers in tweekleurendruk voor het eerst gebruikt bij de Rode Kruispostzegels van 1953.

Behalve het gearceerde blokje bij zegel 95 of 96 komen bij de platen 1 en 2 in de rechteroerrand nog enkele vaag zichtbare blokjes voor, ontstaan door de wijze van aanmaak van deze platen, die niet door afrolling maar door etsing van een origineel ontstonden:

Plaat	Blokje onder zegel	Vaag blokje onder zegel
1	95	97, 99, 100
2	96	100 ¹
3-6	95 ²	-

1) Niet altijd aanwezig

2) De vellen van platen 3 en 4 komen met en zonder blokje onder het plaatnummer voor.

Drukfouten

Van de mijnenzegel zijn exemplaren bekend met spiegeldruk op de achterzijde. Deze afwijking kon ontstaan doordat op de drukpers een tegendrukcilinder gemonteerd was die het papier tegen de drukvorm moest houden. Liep de pers zonder papier, dan kwam een afdruk van de drukplaat op deze tegendrukcilinder te staan, die – in spiegelbeeld – dit doorgaf aan een nieuw ingevoerd blanco vel.

Op dezelfde wijze ontstond de volgende afwijking: een vel van plaat 1 met op de keerzijde in de velrand een spiegeldruk van het plaatnummer 3.

De Controleur schreef over deze afwijking: *“in een zekere periode hebben opgeleggen de drukvorm met de plaatnummers 1 en 2 en de drukvorm met de plaatnummers 3 en 4. Op een gegeven moment is een vel papier bestemd voor 3 + 4, door niet zuiver inleggen, scheef door de pers gegaan waardoor een deel van de afdruk van de drukvorm in plaats van op het vel, terecht is gekomen op de bekleding van de tegendrukcilinder.*

Die afdruk heeft zich overgezet op de gomzijde van het volgende vel papier bestemd voor 1 + 2.”

Tenslotte komen er zegels met gevlekte druk voor.

Plaatfouten

Plaat	Positie	Beschrijving
?	24	witte vlek in 1e D van Nederland (afb. A)
1,2,4,6	40	witte vlek naast punt boor (afb. B)

afb. A

afb. B

Vervalsingen

Van de eerste-dagenveloppe en het eerste-dagstempel zijn vervalsingen bekend, die door de afwijkende papiersoort van de enveloppe goed zijn te herkennen.

Aanmaak- en verkoopcijfers

Overzicht afgeleverde vellen van 100 stuks.

Waarde	Aflevering		Knip	Plaat
	datum	aantal		
10 cent	25-02-52	237.081	5	1, 2, 3, 4, 5, 6

Verstrekking in zegels

Waarde	Afgeleverd	Verstrekt kantoren	Aan derden	Retour kantoren	Vernietigd	Verkocht
10 cent	23.708.100	26.825.000	4.600	3.150.282	28.782	23.674.718

LITERATUUR

Persbericht	1756/54 (20-05-1952)	
PTT Dienstorders	1952	231
NMP	1951	186
	1952	77, 88, 101, 111, 123
Filatelie	2023	442

H. Pepping, Velrandenkrabbels, in: Bulletin velrandbijzonderheden, nr.57, mei 1991, p. 46 en nr.62, mei 1992, p. 54.

H.T. Hospers (red.), Handboek plaat & etsingnummers, Hoogeveen 2003.

A.v.d. Linden, Mega verkoop: de uitgifte Staatsmijnen 1952, Filatelie sept. 2023.

Handboek Postwaarden Nederland - B20

Postzegelontwerpen <http://www.postzegelontwerpen.nl>

Nationaal Archief, Collectie Postwaarden; Objectnr.